

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta tal-21 ta' Frar, 2008

Citazzjoni Numru. 220/1991/1

Carmelo *sive* Charles, Frances mart Emanuel Mallia, u Alfred aħwa Farrugia, bħala eredi universali tal-mejjet Publius Farrugia, kif ukoll Antonia Farrugia armla ta' l-istess, bħala użufruttwarja ta' l-assi kollha mħollija mill-mejjet żewġha; u l-istess Emanuel Mallia bħala kap tal-komunjoni ta' l-akkwisti u amministratur tal-beni parafernali ta' martu; u b'dikriet tas-17 ta' Novembru 2006 l-atti ġew trasfużi għal Carmelo *sive* Charles, Frances Mallia, u Alfred, ilkoll aħwa Farrugia, flok l-attriċi Antonia Farrugia li mietet waqt li miexja l-kawża

Versus

Rita Fenech

F'din il-kawża l-atturi qegħdin jitolbu illi jithassru donazzjonijiet magħmula lill-konvenuta mill-awtur

tagħhom u illi l-ħwejjeġ mogħtija b'donazzjoni jintraddu lilhom.

lċ-ċitazzjoni tgħid illi Publius Farrugia, li miet fid-29 ta' Jannar 1991, kien miżżewweġ lill-attriċi Antonia Farrugia u kellhom tliet ulied, li huma l-atturi Carmelo *sive* Charles, Frances mart Emanuel Mallia, u Alfred.

B'testment *unica charta* tas-6 ta' Settembru 1985, fl-atti tan-Nutar Francis Micallef, Publius Farrugia kien ħatar lit-tliet uliedu, atturi f'din il-kawża, bħala werrieta universali f'ishma ndaq bejniethom, u lill-armla tiegħu, l-attriċi Antonia Farrugia, ħallielha b'legat l-użufrutt matul ħajjitha tal-beni tiegħu.

Publius Farrugia kellu relazzjoni illeċita mal-konvenuta, li damet mill-1974 sal-1991. Kemm damet dik ir-relazzjoni Publius Farrugia kien għadda lill-konvenuta somma ta' mhux anqas minn ħamsa u sittin elf lira (Lm65,000) – mija u wieħed u ħamsin elf, erba' mija u disa' euro u sebgħa u għoxrin ċenteżmu (€151,409.27) – taħt forma ta' rigali varji. Ma kien sar ebda att pubbliku li bih Publius Farrugia ta dik is-somma b'donazzjoni lill-konvenuta.

Il-konvenuta raddet lill-qraba ta' Publius Farrugia polka tad-deheb, li kien tahlilha Publius, u nofs *sovereign* tad-deheb ta' l-1883, iżda, għalkemm imsejġha b'ittra uffiċjali sabiex trodd is-somma fuq imsemmija lill-assi tal-wirt ta' Publius, il-konvenuta ċaħdet il-pretensjonijiet magħmula f'dik l-ittra.

L-atturi għalhekk fetħu din il-kawża u qegħdin jitolbu illi l-qorti:

1. tgħid illi bejn il-konvenuta u Publius Farrugia kien hemm relazzjoni illeċita;
2. tgħid illi ma tiswiex kull donazzjoni magħmula minn Publius Farrugia lill-konvenuta mill-“patrimonju tal-familja”, *i.e.* mill-komunjoni ta' l-akkwisti, (a) għaliex saret b'kawża illeċita li tmur kontra l-ordni pubbliku, u/jew (b) għax ma saritx b'att pubbliku;
3. tikkundanna lill-konvenuta trodd lill-atturi s-somma ta' ħamsa u sittin elf lira (Lm65,000) – mija u wieħed u ħamsin elf, erba' mija u disa' euro u sebgħa u għoxrin ċenteżmu (€151,409.27); u
4. tikkundannaha wkoll trodd kull ħaġa oħra mogħtija lilha b'rigal.

Qegħdin jitolbu wkoll l-ispejjeż, fosthom dawk ta' l-ittra uffiċjali ta' l-14 ta' Frar 1991 u tal-mandati kawtelatorji maħruġa fis-26 ta' Frar 1991, u l-imgħax mill-14 ta' Frar 1991 fuq is-somma ta' ħamsa u sittin elf lira (Lm65,000) – mija u wieħed u ħamsin elf, erba' mija u disa' euro u sebgħa u għoxrin ċenteżmu (€151,409.27).

Il-konvenuta ressqet dawn l-eċċezzjonijiet:

1. hi ma kellha ebda relazzjoni illeċita ma' Publius Farrugia;
2. ma saret ebda donazzjoni jew għotja lilha b'kawża illeċita;
3. l-atturi ma għandhom ebda interess ġuridiku li jitolbu n-nullità ta' kull donazzjoni li setgħet saret mingħajr att pubbliku għax kull relazzjoni kienet biss bejn "min istitwixxa u min ibbenefika" minn dik id-donazzjoni; u
4. il-konvenuta qatt ma rċeviet is-somma ta' ħamsa u sittin elf lira (Lm65,000) – mija u wieħed u ħamsin elf, erba' mija u disa' euro u sebgħa u għoxrin ċenteżmu (€151,409.27) – la mingħand l-atturi u lanbqas mingħand ħaddieħor, u għalhekk ma għandhiex xi trodd lill-atturi.

B'dikriet tat-30 ta' Mejju 1991 il-qorti ħatret perit legali u dan ippreżenta r-rapport tiegħu fis-27 ta' Settembru 2002. Billi l-atturi damu sal-5 t'April 2005 biex ħallsu d-dritt tal-perit legali, kien biss fl-1 ta' Novembru 2005 illi dan ħalef ir-rapport tiegħu.

Mix-xieħda ħareġ illi Publius Farrugia, żewġ l-attriċi Antonia u missier l-atturi l-oħra, kien miet fid-29 ta' Jannar 1991 u b'testament *unica charta* tas-6 ta' Settembru 1985, fl-atti tan-Nutar Francis Micallef, kien ħatar lil uliedu bħala werrieta universali f'ishma ndaq s bejniethom, u lill-armla ħallielha b'legat l-użufrutt matul ħajjitha tal-beni tiegħu.

Il-konvenuta, li tiġi oħt il-mara ta' l-attur Carmelo, kienet, sa minn meta kellha ħmistax-il sena fl-1969, taħdem bħala impjegata ma' kumpannija ta' Publius Farrugia u wkoll bħala *housemaid* mal-familja ta' l-atturi, u baqgħet taħdem magħhom sal-1984. Gara li tniisset ħbiberija bejn Publius Farrugia u l-konvenuta u matul is-snin din il-ħbiberija saret xi ħaġa iżjed ukoll, għalkemm il-konvenuta tiċħad illi r-relazzjoni kienet waħda adultera u tgħid illi Publius kien jistmaha ta' bintu u jiftaħ qalbu magħha għax ma setax jagħmel hekk mal-familja tiegħu. Mix-xieħda ħareġ ukoll illi Publius flimkien ma' oħrajn kellu appartament il-Belt

Valletta, u l-ftehim ma' l-oħrajn li kellhom titolu fuq dan l-appartament kien illi nhar ta' Ħadd sas-1.00 *p.m.* ħadd ieħor ma jmur fih ħlief Publius. Il-konvenuta kellha aċċess għal dan l-appartament għax kienet tmur tnaddfu, u kien hemm xi ħwejjeġ tagħha fih ukoll.

L-atturi wlied Publius beda jiġihom suspett illi Publius kien jagħti xi flus – barra l-flus tal-paga – lill-konvenuta, u semgħu wkoll mingħand Joseph Farrugia, ħu Publius, illi Publius kien qallu li lill-konvenuta kien jagħtiha flus barra l-paga u kien ukoll jagħtiha hames mitt lira (Lm500) kull darba f'għeluq sninha.

L-atturi xehdu wkoll illi setgħu jaraw illi l-konvenuta kienet tagħmel “kapriċċi” li ma kinitx tkun tista' tagħmilhom bil-paga li kellha ta' *housemaid*. Tassew, iżda, illi ma tressqitx xiehda ta' dawn il-kapriċċi ħlief illi darba, fl-1985, il-konvenuta kienet siefret bil-baħar sa Sqallija ma' ħutha. Xehdet ukoll rappreżentant ta' bank kummerċjali illi qalet illi l-konvenuta kellha dawn il-kontijiet f'isimha:

- Kont *savings* li nfetaħ fl-1976 b'seba' mitt lira (Lm700) u ngħalaq fl-1990 b'elf, mitejn u tmien liri (Lm1,208).
- Kont marbut li nfetaħ fl-1982 b'ħamest elef lira (Lm5,000) u ngħalaq fl-1990 b'bilanċ ta' għaxart elef, tmien mija u sitta u għoxrin lira (Lm10,826);
- Il-bilanċ taż-żewġ kontijiet imsemmija fuq tqiegħed f'kont marbut li nfetaħ bi tlittax-il elf, sitt mija u sebgħa u tletin lira (Lm13,637) u reġa' ngħalaq fl-1991 b'bilanċ ta' erbatax-il elf, tliet mija u sebgħa u għoxrin lira (Lm14,327);
- Kont marbut ieħor li nfetaħ fl-1987 b'għaxart elef lira (Lm10,000) u ngħalaq fl-1991 b'bilanċ ta' tnax-il elf, seba' mija u erbgħa u tletin lira u sebgħa u disgħin ċenteżmu (Lm12,734.97).

Dawn l-aħħar żewġ kontijiet, għalkemm marbuta għal żmien, kienu ngħalqu mill-konvenuta qabel il-waqt hekk kif irċeviet att ġudizzjarju mingħand l-atturi bil-pretensjonijiet tagħhom.

L-atturi xehdu wkoll illi Publius kien ta xi dollari amerikani lill-konvenuta meta din kienet siefret flimkien ma' ħutha. Mix-xiehda ħareġ ukoll illi Publius kien ta b'donazzjoni lill-konvenuta polka tad-deheb iżda l-konvenuta kienet raddet din il-polka lil ħu Publius wara mewtu.

Fid-dawl ta' dan kollu l-qorti taqbel mal-konklużjoni tal-perit legali illi kien hemm relazzjoni illeċita bejn Publius Farrugia u l-konvenuta. Il-prova ta' dan ma hijiex, u, fiċ-ċirkostanzi ta' każ b'hal dan, diffiċli li qatt tkun diretta. Madankollu, il-qorti hija sodisfatta illi x-xieħda jwassluha g'hal din il-konklużjoni. Il-qorti hija sodisfatta wkoll illi, bis-saħħa ta' dik ir-relazzjoni illeċita, Publius Farrugia kien jagħti flus lill-konvenuta. Tassew illi, ladarba l-konvenuta kienet ukoll taħdem regolarment mal-familja ta' Farrugia u fin-negozju tagħhom, kienet ukoll tircievi ħlas g'hal dak ix-xogħol; madankollu, il-qorti temmen illi lill-konvenuta Publius Farrugia kien jagħtiha iżjed minn hekk, u l-kawża ta' dan iż-żejjed kienet ir-relazzjoni illeċita ta' bejniethom. Igħid sew il-perit legali illi l-kawża kienet illeċita kemm g'hal Publius Farrugia u kemm g'hal-konvenuta, u illi *in pari turpidudine melior est condicio possidentis*; igħid sew ukoll il-perit legali illi l-atturi wlied u werrieta ta' Publius qegħdin fl-istess sitwazzjoni legali b'hal-awtur tagħhom billi jkomplu l-personalità tiegħu – *hereditas nihil aliud est quam successio in universum ius quod defunctus habuit* – u dik li kienet *causa turpis* g'hal-awtur tagħhom tibqa' *causa turpis* g'halihom ukoll. Igħid sew ukoll il-perit illi din il-*causa turpis* hija ta' ostakolu g'hal-azzjoni tal-werrieta ta' Publius.

Kien forsi jkun mod ieħor li kieku din l-azzjoni kienet waħda għar-radd ta' dak li jaqbeż is-sehem li l-mejjet seta' jdisponi minnu b'testment jew b'titolu gratuwitu, iżda l-azzjoni tallum ma hijiex g'hal hekk.

Ukoll, il-fatt illi l-għotjiet ma kinux isiru b'att pubbliku ma jnaqqas xejn mill-illegalità tal-kawża, għax il-prinċipju illi ma hemmx ripetizzjoni ta' dak li ngħata b'kawża illeċita huwa ta' ordni pubbliku.

Dan iżda ma jgħoddx ukoll g'hal-armla, li, g'hal sehemha mill-komunjoni ta' l-akkwisti, ma hijiex *aventi causa* ta' żewġha.

Għalhekk l-azzjoni ta' ripetizzjoni għandha tirnexxi iżda biss safejn tolqot sehem l-attriċi Antonia Farrugia mill-komunjoni ta' l-akkwisti.

Il-qorti wkoll ma taqbilx mal-perit legali fejn dan igħid illi “ma hemmx provi biżżejjed li l-flus li ngħataw kienu parti mill-komunjoni ta' l-akkwisti”. Il-prova li kellha ssir, *se mai*, kellha tkun illi l-flus ma kinux tal-komunjoni,

ladarba l-ligi tqis illi l-beni kollha tal-miżżewġin huma tal-komunjoni.

Fadal għalhekk li naslu għal-likwidazzjoni tas-somma li ngħatat minn Publius Farrugia lil-konvenuta sabiex ikun magħruf x'inhu s-sehem li għandu jintradd lill-attriċi Antonia Farrugia.

Dan huwa eżerċizzju li, fiċ-ċirkostanzi, bilfors irid isir *arbitrio boni viri* ladarba huwa evidenti illi l-eżerċizzju matematiku li għamlu l-atturi biex waslu għas-somma ta' ħamsa u sittin elf lira (Lm65,000) – mija u wieħed u ħamsin elf, erba' mija u disa' euro u sebgħa u għoxrin ċenteżmu (€151,409.27) – huwa wieħed “ottimist” għall-aħħar, u ma jqisx illi matul is-snin il-konvenuta għamlet ukoll xogħol leġittimu li għalih jistħoqqilha ħlas.

Wara li qieset ix-xieħda kollha u l-fatturi rilevanti kollha, fosthom il-kontijiet bankarji tal-konvenuta u s-snin li matulhom damet ir-relazzjoni, u wara li qieset ukoll illi l-imgħaxijiet ma għandhomx jintgħaddu darbtejn – ladarba l-kundanna sejra tkun għar-radd tas-somma kapitali flimkien ma' l-imgħaxijiet fuqha – il-qorti tillikwida l-flus mogħtija b'kawża illeċita lill-konvenuta fis-somma ta' għoxrin elf lira (Lm20,000) – sitta u erbgħin elf, ħames mija u sebgħa u tmenin euro u sebgħa u erbgħin ċenteżmu (€46,587.47) – u għalhekk sehem l-attriċi Antonia Farrugia jiġi għaxart elef lira (Lm10,000) – tlieta u għoxrin elf, mitejn u tlieta u disgħin euro u tlieta u sebgħin ċenteżmu (€23,293.73).

Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti hekk taqta' din il-kawża: tgħid illi kien hemm relazzjoni illeċita bejn Publius Farrugia u l-konvenuta; illi bis-saħħa ta' dik ir-relazzjoni Publius Farrugia kien ta lill-konvenuta, matul is-snin, is-somma ta' sitta u erbgħin elf, ħames mija u sebgħa u tmenin euro u sebgħa u erbgħin ċenteżmu (€46,587.47) li kienet tmiss lill-komunjoni ta' l-akkwisti bejnu u l-attriċi Antonia Farrugia; u illi l-konvenuta għandha trodd lill-attriċi Antonia Farrugia sehemha minn dik is-somma, li jiġi tlieta u għoxrin elf, mitejn u tlieta u disgħin euro u tlieta u sebgħin ċenteżmu (€23,293.73); għalhekk tikkundanna lill-konvenuta tħallas lil Antonia Farrugia (li illum, billi mietet waqt li miexja l-kawża, jidhlu flokha wliedha Carmelo, Frances mart Emanuel Mallia u Alfred aħwa Farrugia) tlieta u għoxrin elf, mitejn u tlieta u disgħin euro u tlieta u

Kopja Informali ta' Sentenza

sebgħin ċenteżmu (€23,293.73) flimkien ma' l-imgħaxijiet
relativi mill-14 ta' Frar 1991, meta saret talba b'att
għudizzjarju għall-ħlas.

L-ispejjeż ta' Antonia Farrugia tħallashom il-konvenuta; il-
bqija ta' l-ispejjeż jibqgħu bla taxxa bejn il-partijiet.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----